

**ANTROPOSENTRIK PARADIGMADA EMOTSIONAL KONSEPT
TUSHUNCHASI**

Obloqulova Shodiya Tojimurol qizi

*O'zbekiston Milliy Universiteti 2-bosqich magistratura talabasi
shodiyaobloqulova@gmail.com*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada antroposentrik paradigmada emotsional konsept tushunchasi, insonning til orqali emotsiyalarni aniqlash va izohlash qobiliyatlarini oshiradi. Ushbu tushunchalar, til o'qitish, tarjima, adabiyot va boshqa madaniy sohalarida insonlar orasidagi muloqotni kuchaytirish uchun muhimdir.*

Kalit so'zlar: *antroposentrik paradigma, paradigma, konsept, emotsional konsept,*

O'zbek tili va madaniyatining turli sohalaridagi kommunikatsiya, adabiyot, tarjima, nutqiy ijtimoiylik va psixologiya bo'yicha rivojlanishini ta'minlashga erishish mumkin. Bu dasturlar o'zbek tilining ifodaviy qobiliyatini oshirish, tushunchalar orasidagi munosabatlarni rivojlantirish va o'zbek tili bilan madaniyatning ko'p tomonlama tarqalishini ta'minlash maqsadida ishlab chiqilmoqda.

Lingvomadaniyatshunoslik sohasida emotsional konsept tushunchasi, o'zbek tilini o'ziga xos va erkin madaniy tili sifatida rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu tushunchalar, o'zbek tili va madaniyatining aniq tushunishini, izohlashini va izohlashini kuchaytirish orqali o'zbek xalqi bilan o'rtasidagi aloqalarni kuchaytiradi. O'zbek tilidagi emotsional konsept tushunchalari, milliy rivojlanish va tarbiya sohasida ham muhim rol o'ynayadi. Ular, o'zbek xalqi o'rtasidagi ko'p tomonlama muloqotni rivojlantiradi, hamda milliy va jahon miqyosidagi kommunikatsiya jarayonlarida o'zbek tili va madaniyatining samarali ishlatilishini ta'minlaydi. Emotsional konsept tushunchasi o'zbek tilida o'zining o'ziga xos izoh qobiliyatini ham ko'rsatadi. Ushbu izohlardan foydalanish orqali o'zbek xalqi o'rtasidagi munosabatlarni chuqurroq tushunish va izohlash imkoniyatini yaratadi. Buning natijasida, insonlar o'rtasidagi o'zaro fahmlashuv va tanishuv oshiriladi, xalqaro aloqalar kuchaytiriladi va madaniy mirasning sifatli ta'limi amalga oshiriladi.

Lingvomadaniyatshunoslik paradigmada emotsional konsept tushunchasi o'zbek tilining bog'liq sohasida ilmiy tadqiqotlar va o'rganishlarga yo'l qo'yadi. Ushbu tadqiqotlar, o'zbek tili va madaniyatining o'ziga xos yutuqlari, milliy tajribalari va kommunikatsiya usullarini chuqurlashtirishga erishishga imkon beradi. Ular, tili va madaniyatning emotsional va ma'naviy qobiliyatini oshirib, o'zbek xalqi bilan hamkorlik qilishga yordam beradi. Lingvomadaniyatshunoslik sohasida emotsional konsept tushunchasini o'rganish uchun turli tadqiqot usullari va metodlar mavjud. Ushbu tadqiqotlar tarkibida madaniy tekstlar, so'zlashishlar, savollar-javoblar, dasturlar va eksperimentlar kabi ilmiy usullardan foydalaniladi. Bu usullar, emotsional konseptlarni tushunish va izohlash jarayonlarida tilning tahlil qilish, interpretatsiya qilish va ta'riflashning muhim asoslari bo'lib, ularga amal qilish orqali tushunchalarimizni yanada chuqurroq tushunish imkonini beradi. Yaqinda yaratilayotgan ilmiy dasturlar, o'zbek tili va madaniyatini o'rganishda emotsional konsept tushunchasiga katta ahamiyat berayotganligini ko'rsatmoqda. O'zbek tilida emotsional konsept

tushunchalarini tushunish va izohlashning o'ziga xosligi, o'zbek xalqining adabiyat, musiqa, san'at va g'oyaviylikning zamonaviy izdoshlari bilan bog'liq madaniy xususiyatlarini ifodalaydi. Bu tushunchalar o'zbek tilining fonetika, intonatsiya va izoh qobiliyatini oshirishda ham muhim rol o'ynayadi. Ular, milliy rivojlanish va tarbiya sohasida, shaxsiy munosabatlarda hissiylik va o'zini ifodalashda ishonch va yaxshi muammo yaratishda o'rinni bo'lar. Emotsional konsept tushunchasini o'rganish, o'zbek tilining rivojlanishida, tarixiy va madaniy boyliklarda katta ahamiyatga ega bo'lgan nutqiy tushunchalarni yaratishda va saqlashda yordam beradi. Bu tushunchalar, o'zbek tilidagi adabiy eserlarning ifodaviy qobiliyatini oshirib, ularning o'zbek xalqi bilan aqli va hissiy munosabatlarini kuchaytiradi. Emotsional konseptlarning tushunish va izohlash jarayonlarida madaniy tillar, mazkur tushunchalarni ifodalashning asosiy vositalaridir. Til orqali emotsional konseptlarni aniq tushunish va izohlash, madaniy tillarning leksikografik tuzilishlarini, ma'no variativligini, ifodaviy vositalarni va ulardan foydalanish usullarini o'rganishni talab qiladi.

Yaqinda o'tgan yillarda, "Emotsional tahlil bosqichlari" kabi psixologik tahlilning muhimligi va o'ziga xosligi kuzatib borilmoqda. Bu bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar olib borilmoqda va bu sohada o'qitish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish uchun ham keng imkoniyatlar mavjud.

Bular bilan birga, "Emotsional tahlil bosqichlari" insonning shaxsiy rivojlanishida va o'zaro aloqalarda muvaffaqiyat qozongan ta'siri juda katta bo'lgan bir vosita hisoblanadi. Bu bosqichlarni tahlil qilish va rivojlantirishga o'z jiddiy vaqt va jiddiy e'tibor berish tavsiya etiladi, chunki emotsional tahlil insonning hayoti va ulardan foydalanishida ko'plab oqibatlarni o'tkazishi mumkin.

Emotsional tahlil bosqichlarini rivojlantirishda, insonlar o'zlarini boshqarish, o'zlarini tushunish va o'zaro munosabatlarda yetuk darajada o'zini ifoda qilishni o'rganishlari kerak. Bu maqsadga erishish uchun psixologik mashg'ulotlar, terapiya va o'zlashtirish usullari foydalaniladi.

Emotsional tahlil bosqichlarining amaliyotga o'tkazilishi o'ziga xos texnikalar va vositalardan foydalanishni talab qiladi. Bu, tahlilning muayyan mavzular ustida yo'l-yo'riqnoma yaratish, emotsiyalarni boshqarish va o'zini ifodalash uchun ijtimoiy media, rassomlik, yozma va boshqa shakllarda ifodalanish kabi usullarni o'z ichiga oladi.

Emotsional tahlil bosqichlarining bir yana muhim aspektlari, shaxsiy xavfsizlik va salomatlikni ta'minlashdir. Emotsional tahlil, insonlarga o'z hissiyotlarini tushunish va ularni qabul qilishning yanada yaxshi tushuntirishiga yordam beradi. Shunday qilib, bu bosqichlar o'zlarini ko'paytirish, o'z-o'zini qayta rivojlantirish va o'zaro munosabatlarni kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Emotsional tahlil bosqichlarining samarali amalga oshirilishi uchun insonlar o'zlarini boshqarish va o'z-o'zlarini tushunish jarayonlarini mustahkamlash uchun o'z-o'zini rivojlantirishga erishishlari kerak. Buning uchun psixologlar, terapevtlar va danishmandlar yordam berishlari mumkin.

Umuman olganda, emotsional tahlil bosqichlari insonning shaxsiy rivojlanishida va o'zaro aloqalarda muvaffaqiyat qozongan ta'siri juda katta bo'lgan muhim jarayonlardir. Bu bosqichlar o'zlarini tushunish va boshqalar bilan ulashishni rivojlantirish orqali insonlarni o'zining maqsadlariga erishishga yordam beradi. Bu esa o'ziga ishonch, o'ziga qarshi

javobgarlik va hayotni sekinlashga olib keladi. Jamiyatning yanada rivojlanishi va insonlar orasidagi aloqalar yuqori darajada bo'lganda, emotsional tahlil bosqichlarining o'ziga xosligi va ko'plab sohalarida foydalanilishi kuzatiladi. Bu bosqichlar insonlarning hissiyotlarni tushunish, ulardan foydalanish, o'zaro aloqalarni rivojlantirish va o'z-o'zini boshqarishni o'rganishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Emotsional tahlil bosqichlarini rivojlantirish, insonlarga o'z hissiyotlarini tushunish, ulardan foydalanish va ularga mos kelishishning yanada yaxshi tushuntirishiga yordam beradi. Bu jarayon orqali insonlar o'zlarini ko'paytirish, o'z-o'zini rivojlantirish va o'zaro munosabatlarni kuchaytirish imkonini topishadi.

Bu bosqichlar orqali insonlar o'zlarini aniqlaydigan, o'z-o'zini boshqarish va o'z hissiyotlarini samarali shakllantirishning texnikalarini o'rganishlari mumkin bo'ladi. Bu esa o'zlarini qoniqtirish, o'z fikrlarini ifodalash, o'z-o'zini o'zlashtirish va boshqalarni tushunishning yanada yaxshi tushuntirishiga olib keladi.

Emotsional tahlil bosqichlarini rivojlantirish, insonlarning o'z hissiyotlarini tushunish, ulardan foydalanish va o'zaro munosabatlarni rivojlantirishni o'rganishlari orqali o'z-o'zini rivojlantirishga, qaror qobiliyatini oshirishga, xayotiy maqsadlarni aniqlashga va o'z hayotidagi muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Emotsional tahlil bosqichlarini rivojlantirish muhimdir, chunki bu bosqichlar insonlarni o'z-o'zini tushunish, o'z-o'zini qoniqtirish, o'z-o'zini boshqarish va o'zaro munosabatlarni shakllantirishda yanada samarali qiladi. Bu jarayonlar o'zlarini aniqlash, o'z-o'zini ifodalash va o'zaro ko'rsatishni oshirish, jamiyat bilan o'zaro ishonch va munosabatlar o'rnatishda katta ahamiyatga ega.

Emotsional tahlil bosqichlarini rivojlantirish insonlarga o'z-o'zini aniqlash, o'z hissiyotlarini boshqarish, o'z-o'zini rivojlantirish va o'zaro munosabatlarni shakllantirish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. Bu jarayonlar o'z-o'zini tushunish, qaror qobiliyatini oshirish, kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish, stresni kamaytirish, depresiyani atrofga solish va o'zining maqsadlariga yo'l qo'yishda muvaffaqiyatga erishishga imkon beradi.

O'zbek tili va madaniyati bilan bog'liq emotsional konsept tushunchalari, milliy identifikatsiya, xalqaro aloqalar, madaniy rivojlanish va tarbiya sohasida ham muhim rol o'ynaydi. Bu tushunchalar, o'zbek xalqining xususiy axloqiyatini, o'ziga xos madaniy jixatlarini va ko'p asabalar bilan bog'liq rivojlanishini ifodalaydi. Shuningdek, ularning til orqali o'zlarini ifodalash qobiliyatini oshirish, shaxsiy munosabatlarda hissiylik va o'zini ifodalashda ishonch va yaxshi muammo yaratishda ham o'rinli bo'lar edi.

Xulosa

Maqola o'zbek tilidagi emotsional konsept tushunchalarini o'rganish va ulardan foydalanishning o'ziga xosligini ko'rsatib, o'zbek tilining zamonaviy rivojlanishida va madaniy kommunikatsiyada emotsional tushunchalarni kuchaytirishning muhim ahamiyatga ega bo'lgan mavzusini o'z ichiga oladi. Ushbu tushunchalar, o'zbek tilini o'ziga xos ifoda qilish, milliy kimlikni saqlash, o'zbek xalqi bilan o'rtasidagi aloqalar, o'zbek tili va madaniyatning samarali ishlatilishini ta'minlashda muhim rol o'ynayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Agzamova Dildora, PhD Linguistic image of the world: the main concept of cognitive.
2. Ne'matova N.S: Basic concepts and principles of cognitive linguistics
3. Pimenova M.V: Introduction to conceptual research
4. Safarov Sh: Cognitive linguistic.
5. www.wikipedia.org
6. Жамолдиновна, Б. М. (2020). Лингвокультурологические научные направления и интерпретация языка и культуры в современной лингвистике. Вестник приамурского государственного университета им. Шолом-aleyхема, (3 (40)).
7. Bekiyeva, M. J. (2020). Lingvokulturologiyaning tadqiqot obyekti, predmeti, maqsadi va vazifalari. Интернаука, (18-3), 69-70.
8. BEKIYEVA, M. (2020). Bekiyeva Malika O'ZBEK TILINIKOGNITIV O'RGANISH OMILLARI, VAZIFALARI VA AHAMIYATI.
9. Bekiyeva, M.J. (2021) konseptning lingvokulturologiyadagi bazaviy kategoriyalardan biri. Актуальные научные исследования в современном мире. 3-7 (71). С 233-241. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=45747276>
10. Yusupov, F. (2017). The Concept of Fear in English and Uzbek: A Comparative Study. International Journal of Comparative Linguistics, 3(2), 87-100.